

Kommunstyrelsen
Kommunfullmäktige (för kännedom)

Granskning av leverantörsregister

Vi har låtit genomföra en granskning avseende rutiner kring leverantörsregister och hantering av inköp och leverantörsfakturor för perioden 1 januari till 31 augusti 2015. Granskningen syftade till att bedöma om kommunstyrelsen och nämnderna har en tillräcklig intern kontroll avseende hantering av leverantörer och leverantörsfakturor.

Den sammanfattande bedömningen utifrån granskningen är att den interna kontrollen är tillräcklig men att det inom vissa områden bör vidtas åtgärder i syfte att ytterligare stärka kontrollen. Inom ramen för granskningen har inte identifierats några indikationer på oegentligheter utifrån de dataanalyser och urvalskontroller som genomförts. Vi rekommenderar kommunstyrelsen säkerställa att

- rutiner för hur förändring av leverantörsregistret dokumenteras
- förändringsloggar regelbundet tas fram och analyseras samt att utförda kontroller dokumenteras
- en spärr/signalfunktion i systemet införs för att säkerställa att leverantörer med ogiltiga organisationsnummer inte kan registreras
- all nödvändig information framgår av tecknade avtal samt att fakturorna är tillräckligt specificerade för att en god intern kontroll ska kunna upprätthållas

ÖSTERÅKERS KOMMUN
Revisorerne

Vi önskar återrapportering av planerade åtgärder med anledning av granskningen samt när så avses ske senast den 31 maj 2016.

För Österåkers kommuns revisorer, 2016-03-09

Bengt Olin
Ordförande i kommunrevisionen

Revisionsrapport

Granskning av leverantörsregister och leverantörs- utbetalningar

Anders Hägg
Richard Vahul
Sonja Moré
Ebba Lind

Mars 2016

Österåkers kommun

Innehållsförteckning

1.	Sammanfattande bedömning och rekommendationer	2
2.	Inledning	3
2.1.	Bakgrund	3
2.2.	Revisionsfråga och kontrollmål.....	3
2.3.	Revisionsmetod och avgränsningar	4
3.	Resultat av granskningen.....	5
3.1.	Inhämtning av data	5
3.2.	Leverantörsregister	5
3.2.1.	Rutiner för seriositetskontroll av leverantörer	5
3.2.2.	Kontroll mot Skatteverk, Bolagsverk etc. för ett urval av leverantörer	5
3.2.3.	Rutiner för förändring av leverantörsregister och användarnas behörighetsnivå i ekonomisystemet är ändamålsenliga utifrån ansvar och befogenhet.	7
3.2.4.	Analys av eventuella dubletter bland leverantörer.	7
3.2.5.	Förekomst av ogiltiga organisationsnummer.....	8
3.3.	Leverantörsfakturor	9
3.3.1.	Analys för att identifiera dubbla utbetalningar	9
3.3.2.	Identifiering av leverantörer med få leverantörsfakturor.....	9
3.3.3.	Identifiering av leverantörer med många leverantörsfakturor	10
3.3.4.	Identifiering av leverantörer där kommunen har en nettofordran	10
3.3.5.	Analys av betalningsmoral, betalningsdatum vs förfalldatum	11
3.4.	Behörighetshantering.....	12
3.4.1.	Det finns en aktuell attestförteckning/attestkort avseende attest av ekonomiska transaktioner som överensstämmer med registrerade attestbehörigheter i ekonomisystemet.12	
3.4.1.1.	Ändringar i fasta data eller betalningsmottagare.....	13
3.4.2.	Analys av om attestanter och/eller förtroendevalda har funktionärsroll i registrerade bolag och om inköp skett till kommunen från dessa bolag.....	14
3.5.	Avtalskontroll	15
3.5.1.	Rutiner/kontroller som säkerställer att inköp av varor och tjänster sker i enlighet med kommunens regler och lagstiftningen finns och tillämpas.....	15
3.5.2.	Rutiner/kontroller som säkerställer hög avtalstrohet finns och tillämpas.....	16
3.5.3.	Rutiner/kontroller som säkerställer att upphandlade avtal efterlevs, finns och tillämpas (avser priser, leveransvillkor osv).	18
3.5.4.	Rutiner för kontinuerlig uppföljning av avtal finns och tillämpas.	19

1. Sammanfattande bedömning och rekommendationer

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Österåkers kommun genomfört en granskning avseende rutiner kring leverantörsregister och hantering av inköp och leverantörsfakturor för perioden 1 januari till 31 augusti 2015. Granskningen syftar till att bedöma om Kommunstyrelsen och nämnderna har en tillräcklig intern kontroll avseende hantering av leverantörer och leverantörsfakturor. Granskningen tar sin utgångspunkt i SKYREVS´ s utkast till vägledning för redovisningsrevision i kommuner och landsting.

Vår sammanfattande bedömning utifrån granskningen är att den interna kontrollen är tillräcklig men att det inom vissa områden bör vidtas åtgärder i syfte att ytterligare stärka kontrollen. Vi har inom ramen för granskningen inte identifierat några indikationer på oegentligheter utifrån de dataanalyser och urvalskontroller som genomförts. Nedan redovisar vi våra mest väsentliga rekommendationer utifrån genomförd granskning.

Vi rekommenderar Kommunstyrelsen säkerställa att

- rutiner för hur förändring av leverantörsregistret dokumenteras,
- förändringsloggar regelbundet tas fram och analyseras samt att utförda kontroller dokumenteras,
- en spärr/signalfunktion i systemet införs för att säkerställa att leverantörer med ogiltiga organisationsnummer inte kan registreras,
- all nödvändig information framgår av tecknade avtal samt att fakturorna är tillräckligt specificerade för att en god intern kontroll ska kunna upprätthållas.

2. Inledning

2.1. Bakgrund

Inköpskostnader utgör en stor del av Österåkers kommuns externa kostnader vilket innebär att väsentligheten är hög. Det finns också risker förknippade med inköp och hantering av leverantörsfakturor. I den centrala hanteringen kan det finnas risk för att registerhållning och hanteringen av leverantörsregistret i övrigt inte alltid fungerar som avsett. Då ansvaret för inköp, attest och kontering av leverantörsfakturor är decentraliserat finns en ökad risk för att kontroll av inköp och utbetalningar inte i alla delar har en tillfredsställande följsamhet till tecknade avtal. Det kan vara svårt att i alla delar upprätthålla kompetens och enhetlighet i kontrollerna.

Som ett led i den årliga granskningen av Kommunstyrelsen och nämnderna, har revisorerna beslutat om en granskning av leverantörsfakturor bland annat i syfte att identifiera eventuella oegentligheter.

Granskningen består av en kvantitativ del och en kvalitativ del. I den kvantitativa delen genomförs dataanalyser av samtliga leverantörstransaktioner. I den kvalitativa delen valideras resultaten av dataanalyserna genom stickprov som följs upp med Österåkers kommun.

2.2. Revisionsfråga och kontrollmål

Granskningen ska besvara följande revisionsfråga:

- Har Kommunstyrelsen och nämnderna en tillräcklig intern kontroll avseende hantering av leverantörer och leverantörsutbetalningar?

För att svara på revisionsfrågan har följande kontrollområden utarbetats:

Leverantörsregister

- Rutiner för seriositetskontroll av leverantörer.
- Kontroll mot Skatteverk, Bolagsverket etc. för ett urval leverantörer.
- Rutiner för förändring av leverantörsregister. Analys av förändringsloggar kopplat till känsliga leverantörsuppgifter som kontonummer.
- Analys av eventuella dubletter bland leverantörer.
- Förekomst av ogiltiga organisationsnummer.

Leverantörsfakturor

- Analys för att identifiera dubbla utbetalningar.
- Analys av betalningsmoral, betalningsdatum vs förfalldatum.
- Identifiering av leverantörer med få leverantörsfakturor.
- Identifiering av leverantörer där kommunen har en nettofordran.

Behörighetshantering

- Det finns en aktuell attestförteckning/attestkort avseende attest av ekonomiska transaktioner som överensstämmer med registrerade attestbehörigheter i ekonomisystemet.
- Analys av om attestanter och/eller förtroendevalda har funktionärsroll i registrerade bolag och om inköp sker till kommunen från dessa bolag.

Avtalskontroll

- Rutiner/kontroller som säkerställer att inköp av varor och tjänster sker i enlighet med kommunens regler och lagstiftningen finns och tillämpas.
- Rutiner/kontroller som säkerställer hög avtalstrohet finns och tillämpas.
- Rutiner/kontroller som säkerställer att upphandlade avtal efterlevs, finns och tillämpas (avser priser, leveransvillkor osv.)
- Rutiner för kontinuerlig uppföljning av avtal finns och tillämpas.

2.3. Revisionsmetod och avgränsningar

Granskningen har skett genom inledande intervjuer med berörda tjänstemän. En registeranalys har genomförts utifrån leverantörsregistret. Därefter har genomgång skett av kommunens riktlinjer och rutiner för hantering av leverantörer och behörigheter i ekonomisystemet samt för avtalstrohet. En förteckning över roller och behörigheter har erhållits för varje nämnd/förvaltning. Med utgångspunkt i denna har ett urval av roller/behörigheter stämts av mot underliggande behörighetsblanketter och attestkort. Kontroll har genomförts mot Bolagsverkets register avseende funktionärsroller i företag för attestanter och förtroendevalda. Kontroll har skett avseende efterlevnaden av ett urval upphandlade avtal.

Granskningen avgränsas till att omfatta Kommunstyrelsen och i tillämpliga delar nämnderna.

Granskningsresultatet, per kontrollmål, redovisas i ett sammanhållet avsnitt med vidhängande analys och kommentarer. Vidare finns ett avsnitt med sammanfattande bedömning och rekommendationer. Det senare avsnittet återfinns först i revisionsrapporten.

3. Resultat av granskningen

3.1. Inhämtning av data

Analyserna har utförts på filer och material tillhandahållet av kommunen. Följande filer ligger till grund för analysen:

- Leverantörsregister för hela kommunen, per 2015-08-31
- Girotransaktioner för perioden 2015-01-01 – 2015-08-31
- Leverantörsreskontra per 2015-08-31
- Svensk handels varningslista, uttagen per 2015-10-14

3.2. Leverantörsregister

3.2.1. Rutiner för seriositetskontroll av leverantörer

Det finns inga dokumenterade rutiner för seriositetskontroll av leverantörer hos kommunen.

Vid upplägg av leverantör kontrollerar handläggaren bland annat bankgiro/plusgiro, F-skatt och organisationsnummer. Enligt uppgift sker ovanstående kontrollaktiviteter i första hand mot Inyett¹.

Vid utbetalning använder sig ekonomienheten av Inyett. De kontroller som Inyett hanterar är bl a följande: att det inte finns dubbletter av leverantörsfakturor /betalningar, att f-skattsedel finns, ovanligt höga belopp följs upp samt att leverantören inte är på obestånd. Skulle varning ske avseende en utbetalning har kommunen möjlighet att stoppa den.

Kommunen har ingen prenumeration av "svarta listan" men det sker alltid skattekontroller och kreditvärdering via CreditSafe vid upphandling av leverantör.

Bedömning och rekommendationer

Vår bedömning är att det finns fungerande rutin för seriositetskontroll i Österåkers kommun. Vi rekommenderar dock att den dokumenteras så att samtliga berörda medarbetare har tillgång till samma information.

3.2.2. Kontroll mot Skatteverk, Bolagsverk etc. för ett urval av leverantörer

Vi har genomfört en analys för att identifiera om det finns leverantörer i leverantörsregistret som återfinns i Svensk handels varningslista. Listan från Svensk handel laddades ner från Svensk handels hemsida 2015-10-14.

Resultat från dataanalys

Utifrån genomförd analys kan vi konstatera att inga leverantörer i leverantörsregistret har återfunnits i Svensk handels varningslista. Det noterades dock att transaktioner har genomförts med fyra leverantörer som inte återfanns i leverantörsregistret. Vid uppföljning med kommunen framgick att dessa leverantörer saknades i leverantörsregistret som PwC erhållit till följd av den

¹ System för kontroll av betaffiler i olika avseenden.

utsökningsmetod som kommunen använt. De fyra leverantörerna som saknades i leverantörsregistret var spärrade och utsökningsmetoden uteslöt spärrade leverantörer.

Seriositetskontroll har genomförts för ett urval på tio av de större leverantörerna som Österåkers kommun köpt varor och tjänster ifrån under granskningsperioden, där fem leverantörer har avtal med Österåkers kommun och fem saknar avtal. För dessa leverantörer har följande granskats (uppgifterna är tagna från Infotorg/Bolagsverket per 2015-12-18):

Kontrollmål	Ja	Nej
Är bolaget skatteregistrerat, dvs. finns F-skatt?	10	0
Uppvisar bolaget något skuldsaldo (dvs. finns det några obetalda skatteskulder)?	0	10
Uppvisar bolaget några betalningsanmärkningar?	9 ²	1
Uppvisar bolaget några förseningsavgifter/påminnelseavgifter	3 ³	7

Bedömning och rekommendationer

Vår bedömning är att det inte föreligger någon väsentlig risk för Österåkers kommun. Denna bedömning baseras på det faktum att samtliga leverantörer var registrerade för f-skatt och inte uppvisade skuldsaldon. Vidare noterades att huvuddelen av betalningsanmärkningarna avsåg betalningsföreläggande som senare avskrivits samt att inget av rättsfallen avsåg Österåkers kommun. Ingen av förseningsavgifterna avsåg 2015.

² Fyra av nio bolag hade enstaka betalningsanmärkningar där ansökan om betalningsföreläggande skett men senare avskrivits. Fem bolag hade både ansökningar om betalningsförelägganden (som huvudsakligen senare skrivits av) och betalningsanmärkningar som hamnade hos kronofogdemyndigheten, KFM. Antalet betalningsanmärkningar till KFM varierade mellan en och fyra stycken per bolag. Nämnvärt är att ett bolag som kommunen har avtal med hade totalt 32 stycken betalningsanmärkningar om totalt 3,5 mkr, där två anmärkningar om ca 1,6 mkr ligger hos domstol. Huvuddelen av betalningsanmärkningarna för detta bolag avser 2014, men där en del även avser 2015. Ett annat bolag som kommunen inte hade avtal med (enligt avtalsregistret) hade 27 anmärkningar om totalt 61 tkr där huvuddelen senare avskrivits. Resterande bolag hade max sex anmärkningar var.

³ tre bolag har historiska förseningsavgifter, dock inga från 2015. Ett bolag hade tre förseningsavgifter och övriga två en förseningsavgift.

3.2.3. Rutiner för förändring av leverantörsregister och användarnas behörighetsnivå i ekonomisystemet är ändamålsenliga utifrån ansvar och befogenhet.

Österåkers kommun saknar dokumenterade rutiner för uppläggning och underhåll av leverantörsregistret. Vi har därför genomfört en översiktlig kartläggning av kommunens praktiska hantering.

Användare med *systemanvändarbehörighet* kan lägga upp nya leverantörer. Enligt uppgift har sex personer sådan behörighet varav fem arbetar på ekonomienheten och den sjätte är teknisk förvaltare på IT-avdelningen. Motivet till att tilldela sex personer behörighet uppges vara att minska sårbarheten.

Vid uppläggning av en ny leverantör krävs ingen tvåhandsprincip och enligt uppgift saknas denna funktion i systemet. Det går inte att radera en leverantör, i betalfliken kan man välja "aktiv, passiv eller spärrad". Det finns ingen rutin för när en leverantör ska spärras. Handläggaren har valt att spärra leverantörer som inte har varit aktiva på något år. Samtliga med systemanvändarbehörighet kan låsa upp en tidigare spärrad leverantör. Vi har noterat att det går att spåra samtliga ändringar som skett, vem som har gjort ändringarna samt när. Kommunen har dock inte som rutin att ta ut loggar i avsikt att kontrollera och analysera vilka förändringar som gjorts i leverantörsregistret.

Rådande utbetalningsrutin innebär i praktiken att det inte är samma person som lägger upp leverantörer och skickar betalningsfil. Det är främst handläggaren för leverantörsregistret som lägger upp leverantörer och systemförvaltaren effektuerar utbetalning. Systemförvaltaren har dock behörighet till leverantörsregistret varför det är möjligt för en och samma person att lägga upp leverantörer och effektuera en utbetalning. Varken handläggaren eller systemförvaltaren har beslutsattesträtt. Utbetalningen stäms av genom kontroll på totalbeloppet samt på differenserna mellan kvittensen från banken och utbetalningsfilen. Kontroll av kassan och redovisningskontona i huvudboken sker av en annan person än de som lägger upp leverantörer eller godkänner betalningen.

Bedömning och rekommendationer

Vi gör bedömningen att det är ett rimligt antal medarbetare som har behörighet till leverantörsregistret.

Utifrån gjorda iakttagelser rekommenderar vi kommunen att dokumentera rutinerna för förändring av leverantörsregistret samt att införa rutin för att regelbundet analysera och kontrollera förändringsloggar och dokumentera dessa kontroller.

3.2.4. Analys av eventuella dubletter bland leverantörer.

Analysen syftar till att identifiera förekomsten av dubbelregistreringar av leverantörer i leverantörsregistret. Dubbelregistrerade leverantörer är primärt en ordningsfråga för kommunen och kan försvåra uppföljning av inköp och också leda till felaktiga utbetalningar. Det kan även få till följd att kontroll av fakturadubletter i leverantörsfakturasystemet inte fungerar som avsett.

Analysen tar ut alla leverantörer med dubbla leverantörsnummer eller leverantörsnamn i leverantörsregistret.

Resultat från analys

Österåkers kommun har totalt 1 523 leverantörer. Analysen gav inget utslag på dubbla leverantörer baserat på leverantörsnummer. Däremot identifierades 17 dubbletter baserat på leverantörsnamn vilket innebär att de är upplagda mer än en gång med samma leverantörsnamn.

Se tabell nedan för uppföljning av dubbletter baserat på leverantörsnamn. Av de 17 leverantörerna gjordes uppföljning av de fem leverantörerna som vi bedömde hade högst risk för felaktig utbetalning.

Leverantör	Leverantörsnummer
Leverantör 1	200260
Leverantör 1	200261
Leverantör 2	200305
Leverantör 2	200304
Leverantör 3	200350
Leverantör 3	200349
Leverantör 4	202907
Leverantör 4	200508
Leverantör 5	200955
Leverantör 5	200954

Efter uppföljning med kommunen framkommer att dubbla registreringar av leverantör per företag sker då företaget har önskemål om utbetalning till olika gironummer för olika typer av fakturor. För att säkerställa att utbetalning går till rätt giro skapar kommunen två leverantörer som hör till samma företag.

Bedömning och rekommendationer

Vår bedömning är att det inte föreligger någon förhöjd risk för Österåkers kommun. Av kommunens drygt 1 500 leverantörer identifierades endast 17 dubbelregistreringar och uppföljningen av de fem leverantörer där risken bedömdes störst visar att det finns en rimlig förklaring till dubbletterna.

3.2.5. Förekomst av ogiltiga organisationsnummer.

En sökning har gjorts efter organisationsnummer med avvikande kontrollsiffra. Sökningen har utförts på alla leverantörsfakturor i fakturatransaktionerna samt leverantörsregistret.

Resultat från dataanalys

Efter genomförd analys av leverantörsregistret har ogiltiga organisationsnummer identifierats för två av Österåkers kommuns 1 523 leverantörer, se tabell nedan.

Leverantör	Leverantörsnummer
Leverantör 6	200575
Leverantör 7	201137

Utifrån genomförd analys kan vi konstatera att det inte har genomförts några transaktioner på leverantörerna med ogiltiga organisationsnummer.

Efter uppföljning med kommunen framgår att de ogiltiga organisationsnumren beror på den mänskliga faktorn. Avseende *Leverantör 6* uppstod felet till följd av att det stod ett felaktigt organisationsnummer på fakturan och kommunen hade skrivit av det numret. Avseende *Leverantör 7* hade en siffra i organisationsnumret missats då det skrevs in.

Bedömning och rekommendationer

Efter genomförd kontroll noterar vi att endast två leverantörer påträffades som hade ogiltigt organisationsnummer vilket är lite i relation till Österåkers kommuns totala antal leverantörer. Vi kan konstatera att kommunen inte har identifierat att organisationsnumret var felaktigt. Vår rekommendation är att Österåkers kommun inför en spärr/signalfunktion i ekonomisystemet för att säkerställa att leverantörer med ogiltiga organisationsnummer inte kan registreras.

3.3. Leverantörsfakturor

3.3.1. Analys för att identifiera dubbla utbetalningar

Analysen tar ut potentiella, dubbla utbetalningar, baserat på kombinationen fakturanummer, leverantörsnummer, belopp och fakturadatum.

Resultat från dataanalys

Totalt 21 transaktioner innehöll ovanstående kombination. Vid uppföljning med kommunen framkom att dessa avsåg manuella utbetalningar som berörde olika personer. Manuella utbetalningar hanteras i ekonomisystemet som en faktura och läggs på en, för manuella utbetalningar särskilt skapad, leverantör. Fakturanumret är en beskrivning av utlägg. Detta medför att vanligt förekommande utlägg med standardbelopp fastnar i denna analys.

Bedömning och rekommendationer

Vår bedömning är att det inte föreligger någon väsentlig risk för dubbla utbetalningar.

3.3.2. Identifiering av leverantörer med få leverantörsfakturor

Analysen identifierar de leverantörer med minst antal transaktioner, sorterat efter högsta belopp. För analysen användes filen för fakturatransaktioner vilket medför att leverantörer utan fakturor inte kommer med i analysen.

Resultat från dataanalys

Analysen gav träffar på nio olika organisationsnummer i transaktionsfilen där leverantören haft max en transaktion. Utav dessa träffar identifierades en leverantör med högsta enskilda belopp uppgående till 264 tkr. Vid uppföljning med kommunen framgick att avtal finns med leverantören. Övriga åtta transaktioner uppgick till belopp från 0,5 tkr till 25 tkr vilket bedöms vara immateriellt för vidare uppföljning.

Bedömning och rekommendationer

Vår bedömning är att det inte föreligger någon väsentlig risk kopplat till leverantörer med få utbetalningar. Uppföljningen av den avsevärt största utbetalningen visade inte på någon bristande kontroll.

3.3.3. *Identifiering av leverantörer med många leverantörsfakturor*

Analysen identifierar de leverantörer med flest antal transaktioner, sorterat efter högsta belopp.

Resultat från dataanalys

Analysen gav träffar på nio olika organisationsnummer i transaktionsfilen där leverantören haft tusentals transaktioner. Utav dessa träffar identifierades en leverantör som enligt avtalsregistret saknade avtal och där totala summan för leverantörens transaktioner uppgick till sammanlagt 131 tkr. Uppföljning av denna leverantör visar att avtalet löpte ut 2014-06-30. Övriga åtta leverantörer hade antingen avtal, enligt avtalsregistret, eller avsåg bostadsbolag eller energibolag och det bedömdes som rimligt att avtal saknades.

Bedömning och rekommendationer:

Vår har vid granskning av leverantörer med många leverantörsfakturor i allt väsentligt noterat en tillfredsställande hantering. Vi noterades dock att Österåkers kommun i ett fall har haft affärstransaktioner uppgående till 131 tkr efter det att befintligt avtal löpt ut.

3.3.4. *Identifiering av leverantörer där kommunen har en nettofordran*

Analysen genomfördes i syfte att kartlägga vilka leverantörer som kommunen har en fordran på, det vill säga har betalat för mer än vad som hittills levererats. Analysen har baserats på öppna poster. För att få en överblick över materialet har en analys på totalnivå genomförts, se tabell nedan.

Fakturatyp	Belopp	Antal fakturor	Procent
Fakturor	-666 364 049	22 280	97 %
Kreditfakturor	24 085 043	722	3 %
Summa	-642 279 006	23 002	100 %

Resultat från dataanalys

Analysen har identifierat nio leverantörer med sammanlagt 198 transaktioner där kommunen har nettofordran. Totalt uppgår transaktionerna till ca 1,4 mkr. Vi valde att följa upp de fem största kreditfakturorna vilka sammanlagt uppgår till 346 tkr.

Leverantör	Belopp	Reglerad per granskningsdatum?
Leverantör 26	107 293,00	Reglerad.
Leverantör 27	87 358,00	Reglerad.

Leverantör 26	77 875,98	Ej reglerad.
Leverantör 26	41 185,00	Reglerad.
Leverantör 26	32 356,00	Reglerad.

Fyra av kreditfakturorna var reglerade per granskningsdatum. Den femte fakturan kommer regleras mot inkommande debetfakturor.

Vidare noteras att fyra av de granskade kreditfakturorna avsåg samma leverantör (leverantör 26) och uppgick till 259 tkr. Kommunen hade under granskningsperioden felaktigt erhållit kreditfakturor motsvarande 1 mnkr till följd av att leverantören gjort en intern kreditering som blivit extern.

Bedömning och rekommendationer:

Vår bedömning är att kommunen har välfungerande rutiner för hantering av kreditnotor.

3.3.5. *Analys av betalningsmoral, betalningsdatum vs förfalldatum*

Risken som detta kontrollmål täcker in är att kommunen antingen betalar sina fakturor för tidigt (ger kommunen dåligt kassaflöde) eller att kommunen betalar sina fakturor för sent (påförs påminnelseavgift och dröjsmålsränta).

Resultat från dataanalys

Analysen visar fördelning över när i tid betalning skett i förhållande till förfalldatum. För att få en överblick över materialet har en analys på totalnivå genomförts, vilken framgår av tabell nedan.

Förseningstid	Belopp	Antal fakturor
Betalt före eller på förfalldagen	-328 367 358	11939
1-10 dagar försenade	-260 323 375	8753
11-50 dagar försenade	-44 257 370	1465
51-120 dagar försenade	-1 472 684	125
Mer än 120 dagar försenade	-1 768 263	38
Summa	-636 189 050	22320

Uppföljning gjordes avseende tre större fakturor som var betalade 120 dagar efter förfalldatum. En av de tre fakturorna betalades efter att en sex månader lång tvist löstes då leverantören inkom med en kreditfaktura. De två andra fakturorna var kreditfakturor vilka enligt kommunens rutin ska matchas mot debetfakturor. Det visade sig dock att inkommande debetfakturor hade för låga belopp varför kommunen bad om utbetalning av resterande belopp. Utbetalningarna matchades mot kreditnotorna och deras ursprungsdatum varför de fastnade i denna analys.

Analysen visar även fördelning över tid avseende obetalda fakturor i förhållande till förfallodatum. För att få en överblick över materialet har en analys på totalnivå genomförts, vilken framgår av tabell nedan.

Förseningstid	Belopp	Antal
Före förfallodatum	-12 500	1
0-59 dagar försenade	-1 129 983	327
60-119 dagar försenade	-4 857 691	148
Mer än 120 dagar försenade	-89 782	207
Summa	-6 089 956	683

Uppföljning gjordes avseende fem fakturor som var obetalda vid 90 dagar efter förfallodatum. Fyra av dessa var felaktiga fakturor varav två hade makulerats per granskningsdatum. De andra två skulle vara makulerade men till följd av systemfel hade makuleringen inte gått igenom per granskningsdatum. Den femte fakturan avsåg en faktura där en tvist pågick varför kommunen höll på betalningen.

Vidare noterades i analysen flera telefonifakturor med låga fakturabelopp (< 40 kr) från en och samma leverantör varav fem valdes ut för vidare granskning. Det låga beloppet förklarades med att det var det överskjutande beloppet för samtal och datatrafik som inte ingick abonnemangskostnaden som betalats på annan faktura. Det stora antalet fakturor förklaras med att fakturorna var kopplade till det beställar-ID som den enskilda användaren har. Enligt uppgift från kommunen underlättar det vid attesteringsprocessen. Då fakturan är kopplad till ett beställar-ID ska varje faktura beslutsattesteras av en person medan en samlingsfaktura skulle behöva beslutsattesteras av flera personer.

Bedömning och rekommendationer

Vår bedömning är att det inte föreligger någon väsentlig risk avseende kommunens betalningsmoral. Vid uppföljningen med kommunen gavs rimliga förklaringar till samtliga fakturor som identifierats i analysen.

3.4. Behörighetshantering

3.4.1. *Det finns en aktuell attestförteckning/attestkort avseende attest av ekonomiska transaktioner som överensstämmer med registrerade attestbehörigheter i ekonomisystemet.*

Vi har gjort en översiktlig analys över antalet beslutsattestanter i ekonomisystemet och kan konstatera att det finns 86 personer med beslutsattest. Vi bedömer att det är ett rimligt antal beslutsattestanter mot bakgrund att kommunen har drygt 1 600 årsarbetare⁴.

Nämnden utser beslutsattestanter för året och delegerar till förvaltningschefer att utse ersättare och att inkomma med tilläggsbeslut löpande. Dessa ska framgå av

⁴ Österåkers kommun delårsrapport 2015, s. 11.

förvaltningsvisa förteckningar vilka fortlöpande ska uppdateras för att alltid vara aktuella. Beslutsattestanterna utgörs vanligtvis av ansvarsområdescheferna. Utöver den årligen fastslagna attestförteckningen hanteras tillägg och ändringar av attesträtter med blanketter i anslutning till attestförteckningen. Samtliga attestförteckningar och kompletterande blanketter förvaras i en pärm.

Resultat

Vi har utifrån leverantörsreskontra stickprovsmässigt valt 15 fakturor till ett belopp av 21 mnkr. För dessa fakturor har vi granskat beslutsattestant gentemot attestförteckning och kompletterande blanketter. Samtliga 15 fakturor var attesterade av attestant som enligt attestförteckning eller tilläggsbeslut hade attesträtt för berört ansvar.

Vidare har vi även stickprovvis kontrollerat uppgifter om attesträtt från ekonomisystemet mot attestförteckningen för 15 attestanter. Samtliga 15 attesträtter som var registrerade i systemet överensstämde med den fysiska attestförteckningen eller med tilläggsbeslut.

Bedömning och rekommendationer

Inga avvikelser har noterats vid vår granskning. Vår bedömning är att det finns uppdaterade attestförteckningar.

3.4.1.1. Ändringar i fasta data eller betalningsmottagare

Granskning har skett av huruvida någon med behörighet till leverantörsreskontran har gjort ändringar i "fasta data". Totalt identifierades 4 273 stycken ändringar i fasta data under granskningsperioden varav två användare stod för 3 862 stycken, för fördelning se tabell nedan. Under granskningsperioden konverterades leverantörsregistret från Aditro till Agresso vilket innebar att kommunens drygt 3000 leverantörs-ID blev upplagda på nytt i Agresso. Förändringen registreras som "ändring" vilket medför att en stor del av ändringarna i fasta data kan förklaras med konverteringen.

Användare	Antal ändringar i fasta data	Arbetsroll
Användare 1	1764 st	Den som jobbar med att lägga upp leverantörer.
Användare 2	2098 st	Systemet (Agresso) som hanterade konverteringen. Ingen person bakom detta konto.

Granskning har även skett av om någon med behörighet till leverantörsreskontran eller med beslutsattest har gjort förändringar i "betalningsmottagare". Totalt identifierades 346 stycken ändringar i betalningsmottagare varav två användare stod för 337 stycken, för fördelning se tabell nedan. Enligt uppgift från den som arbetar med att lägga upp leverantörer görs förändringar av betalningsmottagare i huvudsak vid factoring, det vill säga då leverantören har sålt fakturan vidare.

Användare	Antal ändringar i betalningsmottagare	Arbetsroll
Användare 1	296	Den som jobbar med att lägga upp leverantörer. Ej beslutsattesträtt eller möjlighet att effektuera utbetalning.
Användare 3	41	Avser systemförvaltare, med behörighet till leverantörsregistret och behörighet att effektuera utbetalningar, men som saknar beslutsattesträtt.

Bedömning och rekommendationer

Enligt uppgift från kommunen görs förändringar av betalningsmottagare i huvudsak vid factoring. PwC har inte gjort någon ytterligare verifiering för att säkerställa av att så verkligen är fallet. Vår bedömning är att det är en rimlig förklaring till att ändringar görs samt att de som genomfört ändringarna i sin arbetsroll rimligtvis kan genomföra denna uppgift.

Vår bedömning är att det inte föreligger väsentliga risker med att användare 3 i sin yrkesroll som systemförvaltare har tillgång till leverantörsregistret och samtidigt har behörighet att effektuera en utbetalning, detta då vederbörande saknar beslutsattesträtt. Dock hänvisar vi här återigen till rekommendationen under punkt 3.2.3 att införa rutin för att regelbundet analysera och kontrollera förändringsloggar och dokumentera dessa kontroller. Detta i avsikt att ytterligare stärka den interna kontrollen.

Systemkonverteringen anges som huvudsaklig förklaring till det stora antalet ändringar i fasta data. Vi noterar att det återstår många ändringar i fasta data som inte per automatik kan hänvisas till denna förklaring. Vi rekommenderar att Österåkers kommun dels undersöker om fler ändringar kan härledas till denna konvertering, dels ser över rutinen för ändringar av fasta data för att, om möjligt, minska antalet ändringar.

3.4.2. Analys av om attestanter och/eller förtroendevalda har funktionärsroll i registrerade bolag och om inköp skett till kommunen från dessa bolag.

Samtliga förtroendevalda och personer med attesträtt har kontrollerats mot Bolagsverket. För de bolag där vi identifierat engagemang från förtroendevald eller attestant har en kontroll genomförts mot kommunens samtliga leverantörsutbetalningar under granskningsperioden. Kontrollen visar att utbetalningar har skett till 13 bolag där förtroendevald i kommunen har funktionärsroll. Sex av dessa bolag ägs av kommunen varför ytterligare uppföljning inte erfordras. För övriga sju leverantörer har en faktura per bolag valts ut och följts upp med kommunen med avseende på vem som gjort beställningen, vad som köpts samt vem som har beslutsattesterat fakturorna.

Leverantör	Belopp	Avser	Kommentar
Leverantör 20	-93 313 kr	Hyra	Ej beställd, sakgranskad eller beslutsattesterad av den med funktionärsroll.
Leverantör 21	-98 271 kr	Larm	Ej beställd, sakgranskad eller beslutsattesterad av den med funktionärsroll.
Leverantör 22	-198 510 kr	Bidrag skola	Ej beställd, sakgranskad eller beslutsattesterad av den med funktionärsroll.
Leverantör 23	-2 000 kr	Utbetalning pris	Ej beställd, sakgranskad eller beslutsattesterad av den med funktionärsroll.
Leverantör 24	-34 088 kr	Hyra	Ej beställd, sakgranskad eller beslutsattesterad av den med funktionärsroll.
Leverantör 25	-6 576 kr	Makulerad	
Leverantör 26	-1 840 kr	Barnteater	Ej beställd, sakgranskad eller beslutsattesterad av den med funktionärsroll.

Bedömning och rekommendationer

Då ingen av de granskade fakturorna var beställd, sakgranskad eller beslutsattesterad av den med funktionärsroll gör vi bedömningen att Österåkers kommun hanterar inköp från leverantörer där förtroendevald eller beslutsattestant har funktionärsroll på ett godtagbart sätt.

3.5. Avtalskontroll

3.5.1. *Rutiner/kontroller som säkerställer att inköp av varor och tjänster sker i enlighet med kommunens regler och lagstiftningen finns och tillämpas.*

Dokumenterade rutiner, policy och tillämpningsrutiner finns. Dessa omfattar dock inte den månatliga arbetsprocessen. Policyn är fastställd av kommunfullmäktige och daterad 2014-12-15. Denna policy för upphandling är ett styrande dokument vars syfte är att säkerställa att kommunens anskaffning av varor, tjänster och entreprenader sker enligt gällande lagar (LOU, LOF och LOV), till bästa hushållning med kommunala medel samt bidrar till en hållbar utveckling. Anskaffning innebär förutom köp även andra betalningsmodeller som exempelvis leasing och hyra. Policyn för upphandling omfattar samtliga nämnder.

Dokumentet *Rutiner för Upphandling*, daterad 2015-10-13, är en bilaga till dokumentet *Tillämpningsanvisningar till policyn för upphandling i Österåkers kommun*. I detta dokument beskrivs upphandlingsprocessen. I dokumenten finns en checklista över vem som ansvarar över vad i upphandlingsprocessen. Detta dokument ska beställaren läsa igenom innan upphandlingen påbörjas.

Bedömning och rekommendationer

Vår bedömning är att det finns väl fungerande rutiner för inköp. Denna bedömning baseras på att rutinbeskrivningarna är dokumenterade och utgår från tillämpliga lagar LOU, LOF och LOV. Av rutinbeskrivningarna framgår medarbetarnas ansvarsroller och arbetsprocessen vid upphandling.

3.5.2. *Rutiner/kontroller som säkerställer hög avtalstrohet finns och tillämpas*

Upphandlingsenheten mäter förvaltningarnas avtalstrohet genom att varje månad analysera förvaltningarnas inköp. Avtalsenheten analyserar leverantörsreskontran och matchar erhållna leverantörsfakturer mot kommunens avtalsregister. En sammanställning görs där uppgift om totala inköpet per förvaltning fördelat på inköp med eller utan avtal framgår. Statistik över procentuell avtalstrohet framgår (totalt beloppsmässigt inköp för perioden där avtal finns/totalt beloppsmässigt inköp för perioden). Det totala antalet fakturer per förvaltning specificeras också. Ovanstående statistik bryts sedan ned på respektive ansvarskod inom samtliga förvaltningar. Dessa månatliga avstämningar och analyser har utförts av avtalscontroller sedan början av 2015. Vi kan konstatera att avstämningar finns för januari till september. Innan dess gjordes sporadiska analyser årligen.

Enligt uppgift ska avtalstrohetsanalys och avstämning skickas till förvaltningscheferna. Första utskicket kommer avse 2015 och komma förvaltningscheferna tillhanda i januari 2016. Förvaltningscheferna ska med denna analys få medvetenhet om förvaltningens avtalstrohet. Det finns ingen plan för hur förvaltningscheferna ska behandla rapporterna. Nuvarande rutin saknar en uppföljning av förvaltningarnas arbete med rapporterna som delges dem.

Vi har tagit del av Österåkers kommuns månatliga analyser av avtalstrohet. Av analysen avseende januari 2015 framgår att avtalstroheten varierar mellan förvaltningarna samt att Österåkers kommun har en total avtalstrohet på 84 procent. Socialförvaltningen är den förvaltning som köper mest utanför avtal, vilket, enligt uppgift, beror på att de hanterar ett stort antal placeringar. Personerna som ska placeras har oftast väldigt speciella behov och när socialförvaltningen hittar ett boende som passar ett barn prioriterar de boendet som passar barnet bäst framför att följa sina avtal.

Utöver avtalstrohetsanalyserna och uppföljning av dem ämnar kommunen säkerställa hög avtalstrohet genom information och utbildning. Relevant information såsom avtal och inköspolicy finns lättillgängliga på intranätet för samtliga medarbetare. På intranätet framgår även policy för hur medarbetare ska hantera inköp där avtal saknas. Föregående år höll KS utbildning för alla chefer (chefsforum) i samband med införandet av de nya riktlinjerna för inköp och upphandling. Informationer hölls under 2015 där samtliga anställda inom socialförvaltning, produktionsstyrelsen och byggnadsnämnden fick utbildning om inköp och upphandling.

Resultat

Vi har gjort en översiktlig analys av Österåkers kommuns avtalstrohet under granskningsperioden vilken visar att 54 procent av samtliga inköp (i belopp betraktat) görs från leverantörer som Österåkers kommun har avtal med. För 22 procent av inköpen är av sådan karaktär att vi gör bedömningen att avtal inte behöver finnas. Se tabell nedan.

Avtal	Antal leverantörer	Belopp	% av belopp
Ja	233	-348 610 902,77	54,28
Nej ⁵	1368	-149 767 596,41	23,32
Behöver ej upphandlas	4	-143 900 507,00	22,40
Summa	1605	-642 279 006,18	100,00

De tio största leverantörerna sett till inköpsvolym under granskningsperioden identifierades vid avtalskontrollen och följdes upp. Vid avtalskontrollen framgick att Österåkers kommun har avtal med åtta av leverantörerna. Uppföljning med kommunen gjordes för de två som saknade avtal. Uppföljning presenteras i tabell nedan.

Leverantör	Summa	Uppföljning
Leverantör 8	-6 895 188,98	Vid uppföljning framkommer att det finns två avtal. • Servrar, lagring samt närliggande produkter och tjänster. • Leveransavtal för datorer.
Leverantör 9	-6 207 402,37	Används för udda manuella utbetalningar, t.ex. om anställd på förvaltningarna har utlägg eller för löneutbetalningar som hanteras utanför lönesystemet. Dessa hanteras i Agresso på en särskilt avsedd leverantör.

Bedömning och rekommendationer

Efter genomförd granskning har vi inga anmärkningar på Österåkers kommuns avtalshantering för de tio största leverantörerna sett till inköpsvolym. Efter uppföljningen kan vi även konstatera att den totala avtalstroheten, enligt PwC:s analys, ökar med två procentenheter eftersom avtal fanns med leverantör 8. Följaktligen hanteras 56 procent av inköpsvolymen via leverantörer som kommunen har avtal med. Vidare kan konstateras att Österåkers kommun i sin mer

⁵ Med reservation för att vissa av dessa leverantörer kanske inte behöver hanteras med avtal.

detaljerade avtalstrohetsgranskning uppnår en avtalstrohet på 84 procent för januari månad då analysen bortser från de inköp där avtal inte behöver finnas.

Månatliga kontroller av kommunens avtalstrohet genomförs av den centrala upphandlingsenheten vilka, enligt uppgift, ska biläggas förvaltningscheferna från och med 2016. Vår rekommendation är att Österåkers kommun fortsätter med samtliga rutiner samt fullföljer planerna på att månatligen bilägga avtalstrohetsanalyserna till förvaltningarna.

3.5.3. *Rutiner/kontroller som säkerställer att upphandlade avtal efterlevs, finns och tillämpas (avser priser, leveransvillkor osv).*

Dokumenterade rutiner som säkerställer att upphandlade avtal efterlevs saknas. Enligt uppgift, har avtalsenheten på grund av tidsbrist inte utfört stickprovskontroller avseende efterlevnad av upphandlade avtal under de senaste två åren. Åren dessförinnan hade avtalsenheten som rutin att gå igenom samtliga avtal i avsikt att kontrollera hur samarbetet med leverantören varit och vid den genomgången gjordes, enligt uppgift, även stickprovskontroller av ett antal fakturor per avtal.

Verifiering av avtalsöverensstämmelse genomfördes avseende tio leverantörer där det enligt vår analys ska finnas avtal. Vi har erhållit samtliga avtal för dessa leverantörer. Tre fakturor per leverantör valdes slumpvis ut och granskades mot avtal. Granskningsresultatet presenteras i tabell nedan.

Leverantör	Verifiering	Bedömning
Leverantör 10	3 av 3 fakturor delvis ok.	Prisnivån har inte kunnat stämmas av då överenskommen prislista inte var tillgänglig i avtalsdatabasen.
Leverantör 11	1 av 3 fakturor delvis ok.	Prisnivån har inte kunnat stämmas av då överenskommen prislista inte var tillgänglig i avtalsdatabasen. 2 fakturor avsåg annat inköp än avtalsområdet.
Leverantör 12	2 av 3 fakturor ok.	Avseende den tredje fakturan: avvikelser från avtal av leverantör, kommunen håller på betalning tills detta är utrett.
Leverantör 13	0 av 3 fakturor ok.	Samtliga fakturor avsåg annat inköp än avtalsområdet.
Leverantör 14	3 av 3 fakturor ok.	OK
Leverantör 15	3 av 3 fakturor ok.	OK
Leverantör 16	3 av 3 fakturor delvis ok.	I avtalet står att avtalsnamn ska anges på faktura vilket inte gjorts.
Leverantör 17	3 av 3 fakturor delvis ok.	Annat beställar-ID har använts än

		vad som angetts i avtalet. Prisnivån har inte kunnat stämmas av då överenskommen prislista inte var tillgänglig i avtalsdatabasen.
Leverantör 18	3 av 3 fakturor delvis ok.	Prisnivån har inte kunnat stämmas av då överenskommen prislista inte var tillgänglig i avtalsdatabasen.
Leverantör 19	3 av 3 fakturor delvis ok.	Annat beställar-ID har använts än vad som angetts i avtalet. Prisnivån har inte kunnat stämmas av då överenskommen prislista inte var tillgänglig i avtalsdatabasen. För en faktura skulle enligt avtal årsbelopp specificeras vilket inte gjorts.

Bedömning och rekommendationer

Åtta fakturor har kunnat stämmas av helt utan anmärkning. Avtalsöverensstämmelsen för 21 fakturor har inte kunnat fastställas till följd av informationsbrist i antingen avtal eller faktura. För en faktura hade kommunen identifierat leverantörens avvikelse från avtalet. Då prisuppgifter saknades för flertalet av avtalen ställer vi oss frågande till hur attestanterna kan säkerställa att fakturorna stämmer med avtal. Vår rekommendation är att Österåkers kommun ser över rutinen för upprättande av avtal för att säkerställa att all nödvändig information framgår av avtalet samt säkerställer att fakturorna är tillräckligt specificerade. Vidare rekommenderar vi att rutinen omfattar stickprovsgranskning av fakturor avseende avtalstrohet. Rutinerna bör vara dokumenterade.

3.5.4. *Rutiner för kontinuerlig uppföljning av avtal finns och tillämpas.*

Månatligen genomförs en central uppföljning av avtalstrohet (se ovan). För närvarande saknas dock en handlingsplan för hur förvaltningscheferna ska behandla de rapporter och analys som den centrala enheten sammanställer och delger dem.

Bedömning och rekommendationer

I enlighet med bedömning och rekommendationer i 3.5.1 rekommenderar vi att upphandlingsenheten månatligen förser förvaltningscheferna med avtalstrohetsanalyserna samt inför rutin för att följa upp dessa med förvaltningarna. Vidare rekommenderar vi, i enlighet med bedömning och rekommendation i 3.5.3, att upphandlingsenheten inför rutin för stickprovskontroll av fakturor avseende avtalstrohet.

2016-03-09

Richard Vahul

Projektledare

Henrik Fagerlind

Uppdragsledare

